

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

SUSANNA TAMARO

**ASCULTĂ
GLASUL
MEU**

Traducere din limba italiană
DOINA CERNICA și ELENA CARABOI

Note de
DOINA CERNICA

București
2018

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

PRELUDIU

1

Poate că primul semn a fost tăierea copacului.

Nu-mi spuseșeși nimic, nu erau lucruri care să-i privească pe copii, aşa se face că într-o dimineață de iarnă, în timp ce ascultam despre proprietățile celui mai mic multiplu comun cu un adânc sentiment de îndepărțare, fierăstrăul ataca nevinovăția argintată a scoarței sale. În vreme ce îmi târâiam picioarele pe corridorul recreației, aşchii din viață să cădeau ca ninsoarea pe capul furnicilor.

Nimicirea m-a izbit în față la întoarcerea de la școală. Pe pajiște, în locul nucului, era un hău negru, trunchiul, deja tăiat în trei părți și cu ramurile lipsă, zacea pe pământ, pe când un om cu chipul vânăt, înfășurat în fumul murdar al motorinei, se străduia să-i extirpe rădăcinile, sfâsiindu-le cu colții puternici ai unui excavator. Utilajul rânjea, pufăia, dădea înapoi, se încorda între sudălmile muncitorului: blestematele rădăcini nu

voiau să părăsească țărâna, erau mai profunde decât crezuse, mai încăpățâname.

Ani după ani, anotimp după anotimp se întinseseră în tăcere, cucerind pământul palmă cu palmă, împletindu-se cu rădăcinile stejarului, ale cedrului, ale mărului, înlanțuind într-o trainică îmbrătișare chiar și țevăraia gazului sau a apei. Din această cauză, copacii erau doborâți, înaintau cu viclenie în întuneric zădănicind opera omului, care astfel era obligat să-și folosească tehnica împotriva îndărătniciei lor.

Deodată, sub soarele rece al unui amiezi ca de iarnă, ca și cum ar fi fost smuls acoperișul unei case sau ar fi avut loc răsucirea universului la primul sunet al trâmbiței¹, umbrela maiestuoasă a rădăcinilor s-a ivit dinaintea ochilor mei cu o constelație de mici bulgări încă agătați cu fire de ele, abandonând în pământ partea cea mai profundă.

Atunci – și numai atunci –, omul, în semn de izbândă, și-a înălțat pumnul spre cer, și tu, deja cu șorțul pe tine, ai bătut ușor din palme.

Atunci – și numai atunci –, eu, care încă nu deschisesem gura și nu făcusem un pas, mi-am simțit șira spinării însuflând totul: nu erau

¹ Aluzie la sunetele de trâmbiță care vor anunța Apocalipsa

Respect pentru oameni și cărti

vertebrele mele, măduva mea, ci un vechi fir descoperoit, scânteile alergau cu veselie mincinoasă dintr-o parte într-alta, energia lor era rece și ferocă, se răspândea peste tot ca niște invizibili ghimpi de gheăță, invadau viscerele, străpungeau inima, explodau în creier, jucau suspendate între lichidul său și cutia craniată; schije albe, oase de morți, un dans macabru; energie, dar nu foc, nu lumină, energie pentru o acțiune neașteptată și violentă; energie lividă, care arde.

Și, după fulgerul orbitor, bezna noptii adânci, liniștea neliniștită a lui prea mult: prea mult să vezi, prea mult să suferi, prea mult să știi. Nu liniștea somnului, ci a unei clipe a morții: când durerea este prea mare, trebuie să mori puțin, ca să mergi mai departe.

Copacul meu, copacul cu care crescusem și a cărui tovărășie, eram convinsă, m-ar fi urmat în ani, copacul sub care mă gândeam că mi-aș fi crescut fiii – fusese răpus. Căderea sa luase cu sine multe: somnul meu, veselia mea, aparenta mea nepăsare. Troșnetul dezrădăcinării sale, o explozie. Înainte și după. O lumină altfel, întuneric intermitent. Întuneric de zi, întuneric de noapte, întuneric în plină vară. Și cu întunericul, o certitudine: durerea este mlaștina prin care sunt silită să înaintez.

Nu există mister mai mare decât al minusculului. Acolo, sub ocrotirea nevăzutului, se produce explozia secretului. O piatră, înainte de a fi piatră, este tot piatră, dar un copac, înainte de a fi copac, este o sămânță, omul, înainte de a fi om, este o morulă¹.

În limită, în circumscriere dormitează cele mai mari proiecte, ceea ce separă înăuntrul de afară îngăduie dezvoltarea.

Și dintr-o dată am înțeles că trebuie să avem grijă de ceea ce este micuț.

Nucul cel mare mort, am plâns zile întregi. Întâi încercai să mă consolezi, cum putea tăierea unei plante să provoace asemenea dezastru? Și tu iubeai copaci, nu ai fi făcut aşa ceva ca să-mi aduci supărare. Ai hotărât astfel, deoarece crea probleme, era prea aproape de casă și chiar de cedru. Copaci, repetai, au nevoie de spațiu. Și cine știe dacă într-o zi o rădăcină n-ar fi țășnit prin orificiul căzii de baie ca tentaculul unui nautil²! Doar nu voiam să se petreacă ceva atât de însăjător, nu? Încercai să mă faci să râd, măcar să zâmbesc, însă fără succes.

¹ Prim stadiu de dezvoltare, în care embrionul are aspect de mură

² Cefalopod cu cochilia externă spiralată

Respect pentru oameni și cărți

Din momentul marii fulgerări, petreceam zilele nemișcată, întinsă pe pardoseală, cu privirea fixă spre un cer închis, de ciment, nefiind în stare de răspunsuri.

Într-una din cărțile mele ilustrate, citisem de curând povestea castravetilor-de-mare, făpturi fără apărare și fără chip, totuși și ele legate cu îndărătnicie de viață. Când sunt atacate, expulzează printr-o împroșcare încâlceala viscerelor – inimă, intestine, plămâni, ficat, organe de reproducere –, imobilizând prădătorul într-o plasă asemănătoare celei a gladiatorilor, ca să aibă timp să se salveze, să găsească adăpost într-o pădure de alge, să se odihnească și să permită celulelor să se unească și să se diferențieze până la formarea unei copii perfecte a măruntaielor abia pierdute.

Iată, eram ca un castravete-de-mare după un atac, golită și fără cuvinte. Nu răspundeam multitudinii întrebărilor tale, trăiam în două lumi diferite: tu, într-a ta, în care, per ansamblu, prevala bunul-simț și eu, într-a mea, o lume de amenințări, de tenebre, brăzdată din când în când de străluminări. Între cele două lumi ale noastre exista un raport univoc, eu o vedeam pe a ta, dar tu nu erai în măsură să o înțelegi pe a mea.

Poate de aceea, în a treia zi, bunul-simț epuizat, răbdarea terminată și probabil consultat și pediatrul, ai deschis ușa camerei și ai spus: „Gata!

Respect pentru oameni și cărți

Ajunge! Asta este pur și simplu un capriciu! Un copac rămâne un copac, se poate planta altul!“ Apoi ai început să trebăluiești prin casă, cum probabil făceai în diminețile în care eram la școală.

Reproșurile nu au ținut niciodată de firea mea. Distanța dintre planete nu e vina nimănui, poate a diverselor legi ale gravitației, orizontul care se deschide în față este diferit, o știai și tu când îmi citeai mereu *Micul prinț*: fiecare asteroid are tipul său de locuitor. Încercam numai o ușoară uimire pentru lipsa ta de considerație față de baobab. Nucul era exact ca baobabul. Trandafirul pe care ai vrut să mi-l cumperi după aceea nu a reușit să-l înlocuiască cu nici un chip.

Un trandafir izbește privirea, miroslul, pe urmă însă este tăiat, sfârșește într-o vază și în final lăsunoi. În schimb, copacul iubit întinde rădăcini în jurul înșei inimii noastre, când moare se usucă și cad, lăsând amintire cicatrici minuscule, dar de neșters.

Cine îvinuiește o persoană – sau o întâmplare – pentru eșecul propriei existențe seamănă cu acei câini legați cu un lanț lung care alunecă pe un cablu. Pe scurt, sub ei nu mai crește iarba, solul devine bătucit și prăfos, presărat cu resturi de mâncare și excremente. Când la urmă câinele moare, terminat de cursa aceea fără orizont, și

Respect pentru oameni și cărți

lanțul ajunge să atârne inert, ceea ce rămâne din toată această existență neliniștită este numai o dâră tristă.

Evenimentele și întâlnirile nu sunt balasturi sau fundături cărora nu li se știe ieșirea, ci mai curând oglinzi, mici, mari, convexe, concave, vălurite, deformante, ciobite, întunecate, capabile oricum, cu reflexia lor, să ne facă să descoperim o parte încă necunoscută din noi înșine.

Din viața aceea de castravete-de-mare trebuie să mă fi trezit într-o patra sau a cincea noapte. Camera era inundată de lumina rece a lunii pline. Pe dușumea, cuierul își proiecta umbra sinistră. De ce întotdeauna în întuneric trebuie să fie o umbră? La ce servește, dacă nu ca să evoce existența a tot ceea ce nu poate fi înțeles?

Deseori, în serile copilăriei mele te aşezai lângă pat și-mi spuneai o poveste. Din tot acel vîrtej de prințese, vrăji, animale însărcinătoare și fapte uimitoare, mi-au rămas în minte numai două imagini: ochii galbeni ai lupilor și pașii greoi și surzi ai Golemului¹. Cei dintâi stăteau la pândă în păduri și pe străzile pustii, pe când Golemul putea să meargă oriunde, știa să deschidă și să

¹ După o legendă iudaică medievală, făptură plămădită din lut și însuflată de rabinul Low din Praga, devenită amenințătoare

închidă ușile, să urce pe scări. Nu devora copiii și nu-i transformă în monștri și totuși mă teroriza mai tare decât orice creatură. Nu aer respiram, gheață, când îi evocam numele!

Astfel că, zdrobită de umbrele acelea amenințătoare, am hotărât să mă ridic și să ies.

Era o noapte de început de toamnă, nu rece, ci umedă, în atmosferă plutea o mireasmă de esențe care păstra o fulgurare a verii. Poate venea de la mere, unele atârnând pe crengi, altele deja putrezind pe pământ, sau poate de la micuțele prune cu miezul galben, abia coapte. Temperatura nu coborâse niciodată sub zero și de aceea căzuseră puține frunze, mergeam pe o pajiște încă verde, însemnată ici-colo de ciclame sălbaticice și de câteva păpădii tinere scăpate de curățenia ta.

Crezându-mă de-acum lipsită de tot ce era în mine, am ajuns în locul în care se înăltase nucul și m-am lăsat să cad în genunchi. Pământul era umed și presărat cu rămurele rupte în cădere.

Acolo unde un timp fusese copacul, aerul vibra aparte, pentru o clipă am avut impresia că mai era acolo. Cu rădăcinile pompând seva de-a lungul trunchiului și cu degetele brune ale crengilor care o retrimitneau jos, către sol. Până de curând, din fluviul acela de energie ancorat de pământ și elansat spre cer se desprinseseră fructele. Simfonia neobișnuită a căderii lor însotise fiecare toamnă

Respect pentru oameni și cărti

a scurtei mele vieți, la întoarcerea de la școală
alergam să-mi umplu buzunarele cu ele.

„Lasă-le acolo, murdăresc!“, strigai de la fereastră bucătăriei, dar nu te ascultam, îmi plăcea să le desfac cu grijă, fără să le sparg. În loc să le mă-nânc, le priveam în palmă. Din cine știe ce tainic motiv, erau absolut identice cu o imagine văzută în cărțile de citire. Creierul nostru, cel al tuturor mamiferelor și al păsărilor erau făcute la fel: cutia craniiană din coajă ca să protejeze partea cea mai fragilă, *dura mater, pia mater*¹, și, între cele două emisfere, bizara punte ca un căluț-de-mare.

Din ce cauză două lucruri din natură se asemănau într-o măsură atât de impresionantă? De ce ceva trimitea la altceva? Era în aceasta o lege a universului sau numai o nebunie, o clipă de abatere necontrolată?

În jurul meu, pământul era acoperit de nuci, ploile abundente preschimbaseră coaja verde de iunie într-o depunere negricioasă. Era de ajuns să o freci cu degetul mare ca să vezi apărând coaja. Tare, dar nu destul ca să scape de lăbuțele trandafirii de veveriță, de dinții lor de fildeș, de ciocul ciorilor cenușii, al corbilor, al coțofenelor. Tare, dar nu într-atât ca să se sustragă întrebărilor mele.

¹ Ţesuturi conjunctive ale meninges

Pentru că nuca aceea – care întâi era și apoi nu mai era – reprezenta oglinda mea, prima oglindă a vieții mele. În genunchi pe pământul rănit, aplecată asupra acelui abis, scufundată în lumina sinistră a lunii, cu o sămânță în mână și inima aparent pustie, am înțeles dintr-odată că în zilele vieții mele nu aş fi clădit palate, nici averi și nici măcar nu mi-aş fi format o familie. În timp ce un con al cedrului cădea sonor pe sol lângă mine, am văzut cu limpezime că drumul care mi se deschidea în față era drumul de neatins și întotdeauna solitar al întrebărilor.